

Stockholm den 27 maj 2025

Högsta domstolen
hogsta.domstolen.enhet2@dom.se
Översänds endast per e-post

**Mål nr FT 3705-25, Daniel Edencrona ./ staten
genom Justitiekanslern, angående skadestånd**

Daniel Edencrona kompletterar härmed sitt tidigare ingivna överklagande.
Den här skriften ersätter den tidigare ingivna (aktbilaga 1).

1 YRKANDEN

- 1.1 Daniel Edencrona yrkar att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd och, med ändring av hovrättens dom, förplikta staten att till honom betala 20 000 kronor med ränta på beloppet enligt 4 § fjärde stycket och 6 § första stycket räntelagen (1975:635) från den 30 mars 2022 (dagen för delgivning av stämningsansökan) till dess betalning sker.
- 1.2 Daniel Edencrona yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ska förplikta staten att ersätta honom för hans rättegångskostnader i hovrätten med 1 207 kronor och hans rättegångskostnader i tingsrätten med 1 123 kronor.
- 1.3 Daniel Edencrona yrkar även ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen med ett belopp som kommer att anges senare.

2 SAMMANFATTNING AV PREJUDIKATFRÅGORNA OCH SKÄLEN FÖR PREJUDIKATDISPENS

2.1 Det här målet handlar om den så kallade Falcon Funds-härvan där det svenska premiepensionssystemet tömdes på över en miljard kronor. På grund av förfalskade fondbytesblanketter flyttade Pensionsmyndigheten obehörigen tusentals enskildas premiepensionspengar till bluff-fonder – Falcon-fonderna. Dessa fonder tömdes sedan på pengar genom köp av kraftigt övervärderade värdepapper från bolag som huvudmännen bakom Falcon-fonderna kontrollerade. Daniel Edencrona är en av tusentals drabbade. En del av det obehörigen flyttade kapitalet har återförts genom statens försorg. Det saknas dock fortfarande ett antal hundra miljoner kronor på svenskarnas premiepensionskonton. Målet aktualiserar två principiellt viktiga frågor där det behövs vägledning från Högsta domstolen.

2.2 *Den första prejudikatfrågan* är vilka positiva skyldigheter staten har enligt Europakonventionen att skydda enskildas egendom inom ramen för välfärdssystem där staten utövar särskild rådhighet och kontroll. Det saknas vägledande praxis från Högsta domstolen och Europadomstolen i den frågan. Statens och underinstansernas uppfattning är att staten visserligen har en skyldighet att *avhjälpa* uppkommen skada, men ingen skyldighet att vidta *förebyggande* åtgärder för att förhindra att skada uppstår. Denna uppfattning medför att det blir den enskilde, och inte staten, som får bära den ekonomiska risken för den skada som kan uppstå när bedragare utnyttjar uppenbara säkerhetsbrister i välfärdssystemen som beror på staten. Daniel Edencronas uppfattning är att denna ansvarsfördelning utgör en oskälig börda och, tillämpad på det här fallet, står i strid med egendomsskyddet i Europakonventionen.

- 2.3 *Den andra prejudikatfrågan* är om svenska domstolar ska ge lagstiftaren och de svenska myndigheterna samma bedömningsmarginal (*margin of appreciation*) som Europadomstolen skulle ha gjort – eller om det krävs en mer ingående prövning av statens ansvar i svensk domstol när Europakonventionen tillämpas som svensk lag. Även i den mycket viktiga frågan saknas vägledning från Högsta domstolen. Underinstanserna har funnit att staten har en positiv skyldighet att skydda enskildas fordran på framtida pension, men har samtidigt bedömt att staten har ”en vid bedömningsmarginal” i frågan om vilka åtgärder som krävs för att uppfylla denna skyldighet. Genom att tillämpa denna för staten förmånliga rättsliga standard har underinstanserna ogillat Daniel Edencronas talan, utan att pröva hans påstående att staten enkelt hade kunnat förebygga de aktuella bedrägerierna. Daniel Edencronas uppfattning är att det är fel att tillämpa Europadomstolens bedömningsmarginal i svensk domstol.
- 2.4 Det finns ett stort allmänintresse i att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd och klargör hur statens ansvar ska bedömas i den här typen av mål. Underinstansernas domar sanktionerar i praktiken en ordning där staten inte har någon rättslig skyldighet att *förebygga* att bedragare exploaterar uppenbara säkerhetsbrister i ett så samhällsviktigt offentligt system som det statliga premiepensionssystemet. Konsekvensen av detta blir att skador som staten enkelt hade kunnat förebygga i stället får bäras av de enskilda pensionsspararna eller av skattebetalarna. Om domarna står sig kommer det att riskera att leda till svåröverskådliga negativa konsekvenser för allmänhetens tillit till staten.
- 2.5 Med hänsyn till att sakomständigheterna i målet är ostridiga lämpar sig målet väl för prejudikatbildning. Målet aktualiserar

inte heller omedelbart några betydande ekonomiska värden. Daniel Edencrona har begärt ersättning om 20 000 kronor för den ideella skada som överträdelsen har inneburit. Övriga pensionssparares anspråk är i allt väsentligt preskriberade. Målet handlar alltså primärt om ansvarsutkrävande och om vilka rättsliga krav som kan ställas på staten att upprätthålla säkerheten i våra offentliga välfärdssystem.

- 2.6 Det här överklagandet är disponerat på följande sätt. Daniel Edencrona kommer först att redogöra närmare för bakgrunden i målet (avsnitt 3), därefter kommer han att utveckla skälen för prövningstillstånd (avsnitt 4) och till sist kommer han att kortfattat ange grunderna för överklagandet (avsnitt 5), grunderna för talan (avsnitt 6) och bevisningen (avsnitt 7).

3 BAKGRUND

- 3.1 Bakgrunden i målet är i allt väsentligt ostridig. Nedan följer en sammanfattning av de centrala omständigheterna, parternas inställning och underinstansernas domar.
- 3.2 En första viktig och ostridig omständighet är att Pensionsmyndigheten beslutade att registrera Falcon-fonderna på fondtorget trots att myndigheten kände till att huvudmännen bakom fonderna nyligen hade varit inblandade i den s.k. Optimus-härvan. Knappt ett år innan Falcon-fonderna godkändes och anslöts till fondtorget hade ca 20 000 pensionssparare fått sin premiepension obehörigen flyttad till bluff-fonden Optimus. Detta med hjälp av PIN-koder som bedragarna kommit över genom att förvärva ett pensionsrådgivningsföretag. Pensionsmyndigheten kände till allt detta, men vidtog inga andra åtgärder än att ta bort möjligheten att byta fond med PIN-kod.

- 3.3 En andra viktig och ostridig omständighet i målet är att det brottsliga upplägget och bedrägerierna möjliggjordes dels av att Pensionsmyndighetens fondbytesblanketter saknade kopieringsskydd, dels av att myndigheten inte gjorde några kontroller för att säkerställa att fondbytena var behöriga. Daniel Edencronas uppfattning är att dessa brister innebar att säkerheten på Pensionsmyndighetens fondtorg i praktiken var obefintlig.
- 3.4 Den bristfälliga säkerheten innebar alltså att en pensionssparare kunde få sin premiepension flyttad av Pensionsmyndigheten grundat på en förfalskad fondbytesblankett som var undertecknad med en godtycklig underskrift. Detta var också vad som hände. Under en kort period år 2014 inkom lådor med tiotusentals fondbytesblanketter till Pensionsmyndigheten. Denna plötsliga ökning av antalet fondbytesblanketter avvek från det normala. Trots det gjorde Pensionsmyndigheten inte några kontroller av om fondbytena var behöriga. I september 2014 flyttade myndigheten hela Daniel Edencronas premiepension om ca 140 000 kronor till en av Falcon-fonderna efter att en förfalskad fondbytesblankett i hans namn inkommit till myndigheten.
- 3.5 Sedan bedrägerierna uppdagades i slutet av år 2015 har flera av huvudmännen bakom Falcon Funds-härvan åtalats och dömts till långa fängelsestraff. En del av de stulna premiepensionspengarna har också återförts genom statens försorg. Det saknas dock fortfarande ett antal hundra miljoner kronor från svenskarnas pensionskonton. Statens uppfattning är att den inte bär något som helst ansvar för det inträffade. Detta trots att brottsligheten möjliggjordes av den obefintliga säkerheten vid blankettfondbyten och av att Pensionsmyndigheten aktivt släppte in bluff-fonderna på fondtorget. Statens uppfattning är alltså att

eventuella förluster ytterst ska bäras av de pensionssparare som utan egen förskyllan har drabbats av bedrägerierna.

- 3.6 Daniel Edencrona håller inte med om detta. Han anser att staten måste anses bära ett rättsligt ansvar för det inträffade. Han har därför stämt staten och begärt skadestånd för att staten inte gjort tillräckligt för att skydda hans fordran på framtida pension mot osofistikerade bedrägeriattacker av det här slaget. Parterna är i målet överens om att staten har en positiv skyldighet att skydda Daniel Edencrona och andra pensionssparares fordran på framtida pension. Parterna har dock olika uppfattning om hur långt denna skyldighet sträcker sig.
- 3.7 Daniel Edencronas uppfattning är att staten har haft en skyldighet att *förebygga* obehöriga blankettfondbyten. Först år 2016 beslutade Pensionsmyndigheten att förse fondbytesblanketterna med ett enkelt kopieringsskydd. Daniel Edencronas uppfattning är att ett sådant skydd borde ha varit på plats långt tidigare. Om så hade varit fallet hade bedrägerierna inte kunnat ske.
- 3.8 Statens uppfattning är att statens positiva skyldigheter inte innefattar en skyldighet att vidta förebyggande åtgärder. Istället anser staten att den har uppfyllt sina positiva skyldigheter genom att tillhandahålla enskilda en möjlighet att *i efterhand* begära omprövning av obehöriga fondbyten. Daniel Edencrona bestrider både att omprövning utgör ett effektivt rättsmedel och att det kan ersätta förebyggande åtgärder.
- 3.9 Omprövning kräver att den enskilde reagerar på fondbytet inom två månader. Daniel Edencrona uppmärksammade inte själv det obehöriga fondbytet förrän Pensionsmyndigheten upptäckte bedrägeriet nästan två år efter att det hade ägt rum. Det gjorde ingen annan heller. Ingen av de cirka 7 000 pensionssparare som

drabbades reagerade på de bedrägliga transaktionerna inom omprövningsfristen. Det är ingen slump. Bedragarna utnyttjade nämligen inte bara den bristande säkerheten på fondtorget, utan också en annan omständighet som varit känd för staten sedan länge: att få enskilda förstår hur premiepensionssystemet fungerar och vad som framgår av de brev som myndigheten skickar ut. Med hänsyn till detta kan omprövning i praktiken inte anses utgöra ett effektivt rättsmedel mot bedrägerier på fondtorget. Under alla omständigheter ersätter omprövning inte behovet av att staten förebygger riskerna för bedrägerier på fondtorget.

- 3.10 Tingsrätten har i alla delar anslutit sig till statens bedömning och hänvisat till statens breda bedömningsmarginal. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom i princip utan egen motivering.

4 UTVECKLING AV SKÄLEN FÖR PREJUDIKATDISPENS

4.1 Det behövs vägledning i frågan om statens positiva skyldigheter att upprätthålla en godtagbar säkerhet i välfärdssystemen

- 4.1.1 Staten har en på Europakonventionens egendomsskydd grundad positiv skyldighet att skydda enskildas fordran på framtida pension. Det är parterna överens om. Det saknas dock vägledande praxis från Högsta domstolen om hur långt statens rättsliga skyldighet att upprätthålla en godtagbar säkerhet i välfärdssystemen sträcker sig. Högsta domstolen har endast berört statens positiva skyldigheter enligt Europakonventionen i ett antal andra specifika situationer (se t.ex. NJA 2015 s. 899 och ”Trygg-Hansas filmning” NJA 2007 s. 747 om Europakonventionens horisontella verkan; samt ”Instagrambilden” NJA 2020 s. 273 om positiva skyldigheter att tillhandahålla rättsmedel mot spridande av bl.a. hämndporr).

- 4.1.2 Som tingsrätten konstaterat saknas även praxis från Europadomstolen som ”tar sikte på ett fall som det aktuella” (s. 15 i tingsrättens dom). Den praxis som finns tar sikte på förmögenhetsbrott som skett utom statens kontroll (se t.ex. *Blumberga v. Latvia*, no. 70930/01, 14 October 2008, som rörde inbrott i klagandens hem; *Kanevska v. Ukraine*, no. 73944/11, 17 November 2020 (dec.), som rörde ett bedrägeri där klaganden köpt en lägenhet av en säljare som förvärvat lägenheten i god tro från en bedragare; och *Korotyuk v. Ukraine*, no. 74663/17, § 55, 19 January 2023, som rörde ett upphovsrättsintrång där en bok som klaganden skrivit gjorts tillgänglig mot betalning på internet utan hennes samtycke).
- 4.1.3 Det som på ett avgörande sätt skiljer nu aktuellt fall från Europadomstolens tidigare praxis är att staten i det här fallet har haft rådighet och kontroll över den egendom som Daniel Edencronas har berövats. I *Blumberga* hade staten inte kontroll över klagandens hem. I *Kanevska* var det inte staten som genomförde lägenhetsförsäljningen. I *Korotyuk* hade boken inte laddats upp av staten på statens hemsida. I det här fallet har brottet skett på statens bank – på Pensionsmyndighetens fondtorg. Det är därtill enbart staten som har haft möjlighet att vidta förebyggande åtgärder och sörja för säkerheten på fondtorget.
- 4.1.4 I Europadomstolens hittillsvarande praxis om statens skyldighet att skydda enskilda mot förmögenhetsbrott har det räckt att det funnits *avhjälpande åtgärder*. Staten och underinstanserna menar att det räcker även här. Frågan där det behövs vägledning är om de positiva skyldigheterna sträcker sig längre när staten har en sådan rådighet och kontroll över enskildas egendom som staten har i premiepensionssystemet.

- 4.1.5 Följande skäl talar för att Europakonventionen har innefattat en skyldighet för staten att vidta *förebyggande åtgärder* för att motverka risken för obehöriga fondbyten.
- 4.1.6 *För det första* är det på andra områden etablerat att statens positiva skyldigheter sträcker sig längre när staten har särskild kontroll över en situation (se t.ex. *O’Keeffe v. Ireland* [GC], no. 35810/09, § 145, ECHR 2014 (extracts), där statens skyldighet att skydda elever mot brott i grundskolan ansågs långtgående på grund av att skolgången är obligatorisk och det allmänna har exklusiv kontroll över skolan; se för fler exempel Vladislava Stoyanova, ”*Positive Obligations under the European Convention on Human Rights: Within and Beyond Boundaries*”, Cambridge University Press 2023, s. 56 f.). Redan med hänsyn till statens närhet till farokällan och att enbart staten kan förebygga skada på Pensionsmyndighetens fondtorg bör statens ansvar anses innefatta en skyldighet att vidta förebyggande åtgärder.
- 4.1.7 *För det andra* ska rättighetsskyddet i Europakonventionen tillämpas så att det blir praktiskt och effektivt (se t.ex. *Airey v. Ireland*, 9 October 1979, § 24, Series A no. 32). Enskilda kan inte själva förebygga risken för obehöriga fondbyten med förfalskade fondbytesblanketter. Det måste därför ankomma på staten att vidta nödvändiga förebyggande åtgärder för att i praktiken säkerställa ett effektivt skydd för enskildas egendom.
- 4.1.8 *För det tredje* bör statens kännedom om riskerna för bedrägerier påverka hur långt de positiva skyldigheterna sträcker sig. Under sommaren år 2013 skedde, som redogjorts för ovan, 20 000 obehöriga fondbyten till bluff-fonden Optimus. Det är ostridigt i målet att Pensionsmyndigheten, när myndigheten godkände att Falcon-fonderna anslöts till fondtorget, kände till att samma huvudmän låg bakom Falcon och Optimus. Staten kände alltså till

att man nu på nytt släppt in bedragarna på fondtorget. Denna kännedom talar för att de positiva skyldigheterna sträckte sig längre än i de mål som tidigare har prövats av Europadomstolen.

- 4.1.9 *För det fjärde* har Europadomstolen uttalat att de åtgärder som krävs för att staten ska ha levt upp till sina positiva skyldigheter ska bedömas utifrån om det finns en direkt koppling mellan de åtgärder som “an applicant may legitimately expect from the authorities and his effective enjoyment of his possessions” (se t.ex. *Öneriyıldız v. Turkey* [GC], no. 48939/99, § 134, ECHR 2004-XI, där klagandens hem hade förstörts av en gasexplosion och frågan var om staten borde ha förhindrat detta).
- 4.1.10 Legitima förväntningar på att staten ska vidta vissa åtgärder ska därför vägas in i bedömningen av hur långt statens positiva skyldigheter sträcker sig. Pensionssparare som har ett privat fondsparande på en bank förutsätter att banken förebygger risken för bedrägerier och obehöriga fondbyten på bankens fondtorg. Pensionsspararna har haft samma legitima förväntan på att staten ska förebygga risken för obehöriga fondbyten på Pensionsmyndighetens fondtorg. Det kan inte räcka med avhjälpande åtgärder i den här kontexten. Det är inte vad enskilda med fog kan förvänta sig. Enskilda bör kunna ställa grundläggande krav på säkerheten i offentliga välfärdssystem.
- 4.1.11 *För det femte* vore det systematiskt otillfredsställande om statens strikta skadeståndsansvar vid konventionsöverträdelser inte sträckte sig lika långt som culpaansvaret enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207). I rättsfallet ”Landskronabranden” NJA 2013 s. 145 hade en trettonårig flicka som var omhändertagen enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga anlagt en brand som ödelade bl.a. Åhléns i Landskrona. Skadeståndstalan fördes mot Landskrona

kommun på grund av att kommunen inte ansågs ha vidtagit tillräckliga förebyggande åtgärder för att förhindra skadan. Eftersom kommunen hade en uppsiktsplikt över flickan bedömde Högsta domstolen att kommunen varit skyldig att vidta möjliga och lämpliga åtgärder som på ett påtagligt sätt hade motverkat farans förverkligande. På grund av de bevislättnader som tillämpades bedömdes ansvarsfrågan med utgångspunkt i att det fanns sådana möjliga och lämpliga åtgärder. Kommunens underlåtenhet att vidta förebyggande åtgärder ledde därför till skadeståndsansvar. (Se punkt 48, 62 och 70 i domen.)

- 4.1.12 Om motsvarande synsätt tillämpas i detta mål kan det inte uteslutas att Pensionsmyndigheten hade kunnat hållas ansvarig för sin underlåtenhet att införa kopieringsskydd. Enligt 3 kap. 3 och 5 §§ lagen (2017:230) om Pensionsmyndighetens försäkringsverksamhet i premiepensionssystemet gäller en aktsamhetsprincip som aktualiserar en liknande handlingsplikt som uppsiktsskyldigheten i Landskrona-målet. Kopieringsskydd hade varit en möjlig och lämplig åtgärd som på ett påtagligt sätt hade motverkat farans förverkligande. Underlåtenheten att införa kopieringsskydd skulle därför ha kunnat utlösa skadeståndsansvar enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen.
- 4.1.13 Bestämmelsen i 3 kap. 2 § skadeståndslagen är emellertid inte tillämplig i målet eftersom Daniel Edencrona enbart har begärt ersättning för ideell skada. Från ett systematiskt perspektiv skulle det dock framstå som ologiskt om *culpaansvaret* enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen sträckte sig längre än det *strikta ansvaret* som staten har för konventionsöverträdelser enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen. När de relevanta delarna av ett händelseförlopp avser om skadevällaren har underlåtit att följa en plikt att handla

saknas anledning att göra skillnad på bedömningsprinciperna utifrån vilken skadeståndsbestämmelse som är tillämplig.

- 4.1.14 Sammanfattningsvis bör statens rådighet och kontroll över enskildas egendom i premiepensionssystemet leda till slutsatsen att staten har haft en positiv skyldighet att även vidta *förebyggande* åtgärder. Det saknas praxis från Högsta domstolen och Europadomstolen som tar sikte på den aktuella situationen. Det finns samtidigt ett stort allmänintresse i att statens ansvar för säkerheten i pensionssystemet klargörs. Det är därför angeläget att Högsta domstolen prövar målet.

4.2 Det behövs vägledning om bedömningsmarginalens innebörd när Europakonventionen tillämpas som svensk lag

- 4.2.1 Det saknas vägledande avgöranden från Högsta domstolen om hur svenska domstolar ska förhålla sig till staternas bedömningsmarginal (*margin of appreciation*) vid tillämpningen av Europakonventionen som svensk lag. Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd och klargör denna metodfråga.
- 4.2.2 Bedömningsmarginalen har utvecklats i Europadomstolens praxis för att ge staterna ett diskretionärt utrymme att göra sina egna bedömningar och avvägningar vid tillämpningen av Europakonventionen. Bedömningsmarginalen beskrivs oftast som antingen snäv eller vid. Något förenklat handlar det om hur efterklok och ingående Europadomstolen ska vara i sin överprövning av konventionsstaternas intresseavvägningar. Om bedömningsmarginalen är vid talar det för att Europadomstolen ska ta ett steg tillbaka och inte överpröva de nationella myndigheternas och domstolarnas bedömningar. Om bedömningsmarginalen är snäv kommer Europadomstolen att

göra en mer ingående egen bedömning. (Se t.ex. Danelius, Danelius, Bull och Cameron, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 6 uppl., Norstedts 2023, s. 63 ff.)

- 4.2.3 I doktrin har det ifrågasatts om det är lämpligt eller ens materiellt riktigt att nationella domstolar använder samma bedömningsmarginal som Europadomstolen för att reglera omfattningen av domstolarnas prövning (se t.ex. Inger Österdahl, ”Normprövning ur ett EKMR-perspektiv”, SvJT 2007 s. 882, s. 886 f. och Jens Edvin A. Skoghøy, ”De nordiske domstolene og Den europeiske menneskerettskonvensjon”, SvJT 2013 s. 397, s. 402). Daniel Edencronas uppfattning är svenska domstolar inte ska tillämpa Europadomstolens bedömningsmarginal.
- 4.2.4 För det första är det systematiskt fel (se t.ex. Inger Österdahl, SvJT 2007 s. 882, s. 886 f.). Europadomstolen har själv uttalat att bedömningsmarginalen inte är tänkt att ge ledning för det konstitutionella förhållandet mellan olika nationella organ. Bedömningsmarginalen reglerar enbart förhållandet mellan Europadomstolen och medlemsstaterna. (Se *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], no. 3455/05, §184, ECHR 2009.)
- 4.2.5 För det andra är det materiellt fel. Som folkrättsligt instrument ska Europakonventionen genomföras lojalt och i god tro. Staten kan inte fjärma sig från vad konventionen kräver genom att hänvisa till Europadomstolens bedömningsmarginal (se även här Inger Österdahl, SvJT 2007 s. 882, s. 886 f.). Detta får även anses vara en logisk följd av Högsta domstolens viktiga avgörande i ”De kompensatoriska rättsmedlen” NJA 2012 s. 1038 I p. 15, där det framgår att svenska domstolar ska ”göra en egen bedömning av den innebörd som artiklarna i konventionen har” när konventionen tillämpas som svensk lag. Det är med andra ord de nationella domstolarnas roll att *inom ramen för*

bedömningsmarginalen avgöra vad Europakonventionen kräver i ett enskilt fall i Sverige. En nationell domstol kan inte underlåta att göra en sådan prövning med hänvisning till att Europadomstolen vid en eventuell överprövning hade tillerkänt Sverige en viss bedömningsmarginal.

- 4.2.6 *För det tredje* riskerar subsidiaritetsprincipen att undermineras om de nationella domstolarna tillämpar Europadomstolens bedömningsmarginal. Bedömningsmarginalen har utarbetats av Europadomstolen i syfte att ge subsidiaritetsprincipen fullt genomslag. Subsidiaritetsprincipen innebär att staterna har det primära ansvaret att säkerställa rättighetsskyddet och att staterna även är bäst lämpade att göra detta. (Se t.ex. prop. 2015/16:18 s. 16 f. för en närmare redogörelse.)
- 4.2.7 Med hänsyn till subsidiaritetsprincipen ska Europadomstolen följaktligen ta ett steg tillbaka om en fråga har varit föremål för en ingående och kvalitativ rättslig prövning på nationell nivå (se t.ex. *Animal Defenders International v. the United Kingdom* [GC], no. 48876/08, § 108, ECHR 2013, extracts). Om de nationella domstolarna är lika återhållsamma som Europadomstolen och inte fullt ut prövar konventionsfrågorna, då fyller inte de nationella domstolarna den funktion som de är tänkta att ha för att säkerställa rättighetsskyddet. Europadomstolen kommer under sådana förhållanden att behöva göra en mer ingående prövning och eventuellt ersätta de nationella domstolarnas bedömning med sin egen. Att en svensk domstol hänför sig till bedömningsmarginalen riskerar därför att underminera subsidiaritetsprincipens genomslag.
- 4.2.8 Att Europadomstolens bedömningsmarginal inte ska gälla på samma sätt för de nationella domstolarna innebär dock inte att dessa är förhindrade att ta ett steg tillbaka och tillåta lagstiftaren

och myndigheterna ett tolkningsutrymme. I vilka situationer det ska ske måste dock besvaras i svensk praxis (se för samma uppfattning Jens Edvin A. Skoghøy, SvJT 2013 s. 397, s. 402).

- 4.2.9 Av dessa skäl är det angeläget att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd och klargör om Europadomstolens bedömningsmarginal kan tillämpas i svensk domstol på det sätt som skett i underinstanserna i det här målet.

5 GRUNDERNA FÖR ÖVERKLAGANDET

- 5.1 Daniel Edencronas uppfattning är att underinstanserna felaktigt har bedömt att staten inte har något ansvar att vidta förebyggande åtgärder för att upprätthålla grundläggande säkerhet i pensionssystemet. Underinstanserna har också felaktigt bedömt att omprövning varit en effektiv avhjälpande åtgärd.
- 5.2 *I första hand* gör Daniel Edencrona gällande att redan den omständighet att fondtorget omfattade mycket stora ekonomiska värden medför en positiv skyldighet att *förebygga* obehöriga fondbyten. Det ligger i sakens natur att ett system som rymmer flera miljarder kronor kan komma att utnyttjas. Fondtorget var dessutom beskaffat så att i princip vilken fond som helst som uppfyllde vissa formella krav fick ansluta sig där. Så var inte i fallet på den privata pensionsfondsmarknaden, där fondutbudet i regel var kvalitetssäkrat. Det har därför redan som utgångspunkt varit vårdslöst av Pensionsmyndigheten att inte ha något kopieringsskydd på fondsbytesblanketterna. Detta särskilt med tanke på att Pensionsmyndigheten utan några som helst behörighetskontroller lade blanketterna till grund för automatiserade beslut om fondbyten.

- 5.3 *I andra hand* borde kopieringsskydd ha införts i samband med att Pensionsmyndigheten år 2013 upptäckte att 20 000 obehöriga fondbyten hade skett med PIN-kod i den s.k. Optimus-härvan. Som en reaktion på detta avskaffade myndigheten möjlighet att byta fond med PIN-kod, eftersom säkerheten ansågs otillräcklig. Men Pensionsmyndigheten missade att se över rutinerna för att kontrollera behörigheten vid blankettfondbyten. Detta skulle visa sig vara ett kostsamt misstag för pensionsspararna.
- 5.4 *I tredje hand* borde kopieringsskydd ha införts i samband med att Pensionsmyndigheten beslutade att registrera Falcon-fonderna på fondtorget. Pensionsmyndigheten hade vid detta tillfälle fått kännedom om att huvudmännen bakom Falcon-fonderna var samma huvudmän som nyligen hade genomfört de 20 000 obehöriga PIN-kodsfondbytena till Optimus. Nu hade alltså Pensionsmyndigheten på nytt släppt in de bedragare som tidigare hade utnyttjat säkerhetsluckor på det statliga fondtorget, och behovet att förebygga obehöriga fondbyten måste i det läget ha varit uppenbart.
- 5.5 *I fjärde hand* borde kopieringsskydd ha införts i samband med att det plötsligt började strömma in lådor med tiotusentals fondbytesblanketter till Pensionsmyndigheten. Detta var efter att möjligheten att genomföra fondbyten med PIN-kod hade tagits bort. Denna plötsliga ökning av antalet fondbytesblanketter avvek markant från det normala. Det måste då ha stått klart för myndigheten att i den mån nya bedrägerier riskerade att ske så var det genom fondbytesblanketterna.
- 5.6 Statens uppfattning – som alltså delas av underinstanserna – är dock att staten inte i något skede har haft en skyldighet att förebygga de obehöriga fondbytena. I stället anser staten – och underinstanserna – att staten har uppfyllt sina positiva

skyldigheter genom att enskilda i efterhand har kunnat begära omprövning av de obehöriga transaktionerna. Varken staten, tingsrätten eller hovrätten har fäst vikt vid att *ingen* av de tusentals drabbade har uppfattat att omprövning kunnat användas för att få ett obehörigt fondbyte att gå åter.

5.7 Underinstanserna har gjort en alltför summarisk prövning av statens ansvar med hänvisning till statens vida bedömningsmarginal. Som Daniel Edencrona har gjort gällande ovan ska Europadomstolens bedömningsmarginal inte tillämpas när Europakonventionen tillämpas som svensk lag. Underinstansernas tillämpning av bedömningsmarginalen har medfört att prövningen har blivit alltför begränsad. Om underinstanserna hade gjort en sådan prövning av statens ansvar som målet kräver är Daniel Edencronas uppfattning att underinstanserna skulle ha bedömt att staten inte har uppfyllt sina positiva skyldigheter.

5.8 Sammantaget borde underinstanserna ha bedömt att staten har överträtt Daniel Edencronas rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen samt ha tillerkänt honom 20 000 kronor i ideellt skadestånd.

6 GRUNDERNA FÖR TALAN

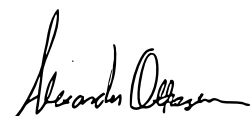
6.1 Daniel Edencrona åberopar i Högsta domstolen samma grunder för sin talan som han åberopade i tingsrätten och i hovrätten (se tingsrättens aktbilaga 198, avsnitt 2).

7 BEVISUPPGIFT

7.1 Daniel Edencronas uppfattning är att de för målet centrala frågorna kan avgöras enbart genom en rättslig värdering av de

ostridiga sakomständigheterna. Han åberopar därför för närvarande ingen bevisning i Högsta domstolen.

Som ovan,

Alexander Ottosson

Erik Scherstén

Vera Bolmgren

Leonard Garg